Rheden financieel stabiel
Ombuigingen 2020-2023

Opsteller:	Projectgroep Rheden financieel stabiel
Versie:	Eindrapportage projectgroep Rheden financieel stabiel
Datum:	26 september 2019

Inhoud

1. Inleiding 3
1.1 Aanleiding 3
1.2 Doelstelling 3
1.3 Uitgangspunten en aanpak 3
1.4 Leeswijzer 4
2. Taakstelling 5
2.1 Omvang taakstelling 5
2.2 Oorzaken tekort 5
2.3 Voorgaande bezuinigingen 6
2.4 Weerstandsvermogen 6
2.5 Consequenties geen sluitende begroting 6
3. Begrotingsanalyse 2019 7
3.1 Gebruik instrument 7
3.2 Taakvelden 7
3.3 Formatie en overhead 9
4. Bezuinigingsmaatregelen per programma 11
5. Denkrichtingen 13
5.1 Inleiding 13
5.2 Bedrijfsvoering 15
5.3 3D's: WMO 15
5.4 3D's: Jeugdzorg 16
5.5 3D's: Participatiewet 16
5.6 Verbonden partijen 16
5.7 Inkomsten 17
5.8 Niet coalitieakkoord 18
5.7 Coalitieakkoord 19
6. Implementatie 20
Bijlage 1: Begrotingsanalyse 2019 21
Bijlage 2: Cijfers personeelsverloop 23
Bijlage 3: Nul-lijst 24
Bijlage 4: Overgenomen maatregelen 26
Bijlage 5: Niet overgenomen maatregelen 28

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De wettelijke voorschriften geven aan dat gemeenten beschikken over een begroting die structureel en reëel in evenwicht is. Het meerjarenperspectief 2020-2023 laat een fors negatief resultaat zien van afgerond € 6 miljoen structureel. Om tot een structureel financieel stabiel meerjarenperspectief te komen zijn bezuinigingen noodzakelijk.

Het verwachte tekort staat niet op zichzelf. Ook bij de jaarrekening 2017 en 2018 was het resultaat negatief. Deze tekorten zijn afgedekt door een beroep te doen op de algemene reserve. Bij de begroting 2019 en zomerrapportage 2019 zijn door het college maatregelen doorgevoerd om dreigende tekorten te voorkomen. Deze zijn onvoldoende gebleken om tot een structureel sluitende begroting te komen. Voor 2019 is de verwachting dat er een onttrekking van ruim € 2,4 miljoen uit de algemene reserve noodzakelijk is.

Bij de vaststelling van de begroting 2019 heeft de provinciale toezichthouder zich gemeld en de zorg neergelegd over het financiële perspectief van de gemeente Rheden. Hierover is de raad per brief d.d. 27 februari 2019 geïnformeerd. De provincie verwacht dat Rheden tot bezuinigingsmaatregelen overgaat om de meerjarenbegroting reëel en structureel in evenwicht te brengen, met waar mogelijk een positief resultaat in elke jaarschijf. Ook het financiële beleid van het college is erop gericht dat Rheden streeft naar een sluitend meerjarig perspectief.

1.2 Doelstelling

In deze rapportage staat een overzicht met bezuinigingsmogelijkheden. Deze lijst ondersteunt de besluitvorming over een set aan maatregelen om te komen tot een sluitend financieel meerjarenperspectief.

1.3 Uitgangspunten en aanpak

In de raadsvergadering van 26 maart 2019 zijn uitgangspunten bepaald waarbinnen het bezuinigingsproces moet plaatsvinden. In de kadernota 2020 zijn op 11 juni 2019 de aanpak en de onderzoeksrichtingen voor de bezuinigingen vastgesteld.

Uitgangspunten

1. De Meerjarenbegroting 2020-2023 dient in elk begrotingsjaar tenminste sluitend te zijn;
2. In eerste instantie worden besparingen gezocht binnen het taakveld waar het tekort is ontstaan. Is dit niet mogelijk, dan worden ook de overige taakvelden betrokken bij het terugdringen van het begrotingstekort.
3. Voor alle taakvelden worden de bezuinigingsmogelijkheden onderzocht.
4. Het college streeft naar maximale transparantie en brengt het volledige overzicht van mogelijke maatregelen in beeld.

Aanpak

De projectgroep Rheden Financieel Stabiel kreeg de opdracht om gemeentebreed de verschillende bezuinigingsmogelijkheden te inventariseren. Medio mei is de projectgroep gestart met deze inventarisatie. Samen met de managers en medewerkers zijn de mogelijkheden in beeld gebracht. Een extern bureau - Tien organisatieadvies – is gevraagd om mee te denken over de aanpak, te

reflecteren op de aangedragen voorstellen en bij te dragen aan de uitwerking van de voorstellen. De projectgroep opereert onder aansturing van de gemeentesecretaris.

Per mogelijke maatregel zijn de volgende aspecten benoemd:

1. Omvang te bezuinigen bedrag
2. Wettelijke taak of autonoom beleid
3. Toelichting maatregel
4. Maatschappelijk effect
5. Consequenties omvang ambtelijke organisatie (in fte)

1.4 Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 is de financiële taakstelling toegelicht. Hierbij is de omvang per jaarschijf in beeld gebracht. Ook wordt stilgestaan bij al doorgevoerde bezuinigingsmaatregelen en de omvang van het weerstandsvermogen.
- Het ministerie van BZK stelt jaarlijks een begrotingsanalyse op. Met dit instrument kunnen gemeenten hun begroting vergelijken met andere gemeenten. In hoofdstuk 3 staan de belangrijkste uitkomsten uit de begrotingsanalyse 2019 voor Rheden. In bijlage 1 staan de resultaten in detail weergegeven. Het instrument geeft een overall beeld waar de uitgaven van de gemeente Rheden aansluiten of juist afwijken ten opzichte van andere gemeenten.
- In hoofdstuk 4 staat per programma een overzicht met de bezuinigingsmogelijkheden. De mogelijkheden zijn hierbij onderverdeeld naar verschillende typen maatregelen: werkwijze aanpassen, voorzieningen versoberen of opbrengsten verhogen.
- In hoofdstuk 5 worden een aantal denkrichtingen benoemd. Deze denkrichtingen zijn een hulpmiddel om tot een keuze van maatregelen te komen.
- Voor veel maatregelen geldt dat er nog stappen moeten worden gezet voordat de maatregel is geëffectueerd. In hoofdstuk 6 staan aanbevelingen vanuit de projectgroep om de voortgang en implementatie van maatregelen te borgen.

In het bijlagenboek staat het detailoverzicht aan mogelijke maatregelen. De maatregelen zijn bondig toegelicht, inclusief maatschappelijke effecten, risico’s en randvoorwaarden.

2. Taakstelling

2.1 Omvang taakstelling

In onderstaande figuur is het meerjarenperspectief op basis van de begroting 2020, zonder maatregelen, uiteengezet. Dit perspectief is onder de tabel kort toegelicht. Een uitgebreide toelichting is uitgewerkt in de begroting 2020.

Meerjarenraming

	2020	2021	2022	2023
Structureel				
Saldo Kadernota 2020	-5.915	-5.393	-5.302	-4.963
Algemene uitkering	1.880	1.513	750	644
Autonome ontwikkelingen	147	-343	-437	-883
	-3.888	-4.223	-4.989	-5.202
Incidenteel				
Saldo Kadernota 2020	-1.933	-407	-996	0
Zomerrapportage 2019	-125	-500	0	0
Autonome ontwikkelingen	-579	-486	-116	-116
	-2.637	-1.393	-1.112	-116
Totaal begrotingstekort	**-6.525**	**-5.616**	**-6.101**	**-5.318**

Toelichting:

- De begroting 2020 gaat uit van een negatief financieel meerjarenperspectief van afgerond € 6,5 miljoen in 2020. Dit daalt naar ruim € 5 miljoen in 2023.
- Als gevolg van de meicirculaire en de septembercirculaire verbetert het meerjarenperspectief. Voor 2020 en 2021. Het rijk heeft voor 2020 en 2021 aanvullende middelen voor de jeugdzorg toegezegd. In het meerjarenperspectief is ervan uitgegaan dat deze middelen structureel worden toegekend.
  In geval deze middelen niet structureel worden toegekend is in de risicoreserve rekening gehouden met een tegenvaller van € 1,6 miljoen.

Om tot een stabiel meerjarenperspectief te komen is het verstandig om een taakstelling in te vullen die hoger ligt dan het structureel verwachte tekort. De ervaring leert dat bij de implementatie van maatregelen er tegenvallers kunnen ontstaan die niet voorzien waren. Daarnaast zijn we dan beter in staat om nieuwe tegenvallers op te vangen.

2.2 Oorzaken tekort

De oorzaken van de tekorten zijn in de begroting toegelicht.

2.3 Voorgaande bezuinigingen

De gemeente heeft sinds enkele jaren te maken met oplopende tekorten op de begroting en jaarrekening. Dit is opgevangen met efficiencymaatregelen en het taakstellend afromen van budgetten door middel van de “kaasschaafmethode”. Resterende tekorten zijn gedekt door onttrekking uit de algemene reserve. Keuzes over het verlagen van het voorzieningenniveau of het verhogen van inkomsten zijn hierbij tot nu toe niet tot nauwelijks aan de orde geweest.

Onderstaand overzicht geeft inzicht welke budgettaire maatregelen zijn genomen om het hoofd te bieden aan de negatieve resultaten.

	Afromen budgetten	Efficiencymaatregelen	Algemene reserve
Jaarrekening 2017			5.600
Begroting 2018	1.800		1.000
Jaarrekening 2018			4.000
Begroting 2019	4.650	1.100	
Zomerrapportage 2019	3.100		
Totaal	**9.550**	**1.100**	**10.600**

Bedragen x € 1.000

2.4 Weerstandsvermogen

De opgave is om te komen tot een reëel en structureel sluitend meerjarenperspectief. Echter de bezuinigingsopgave is fors en niet alle maatregelen kunnen direct worden doorgevoerd. Bij meerdere maatregelen kost het tijd voordat deze tot een daadwerkelijke besparing leiden. Het weerstandsvermogen kan de gemeente inzetten om tekorten ‘tijdelijk’ op te vangen.

Een blik op de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2020 laat zien dat de gemeente nog beschikt over een aanzienlijk weerstandsvermogen. De weerstandscapaciteit was, op het moment van schrijven van deze eindrapportage, € 18 miljoen, terwijl het risicoprofiel op dat moment bijna € 5 miljoen bedroeg. In het risicoprofiel is rekening gehouden met het risico dat er mogelijk vertraging optreedt bij het realiseren van de bezuinigingsopgave. Door de weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel wordt het weerstandsratio berekent. Dit ratio moet minimaal 1 zijn. Een ratio van 2 geldt als uitstekend. Rheden kent een ratio van ruim 3. Dit betekent dat de gemeente – ondanks het beroep dat in voorgaande jaren op de algemene reserve is gedaan – nog over eenmalige middelen beschikt om tijdelijke tekorten op te vangen.

2.5 Consequenties geen sluitende begroting

De provincie stelt preventief toezicht in wanneer de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is en de meerjarenraming niet aannemelijk maakt dat er een herstel van het evenwicht komt. Als er preventief toezicht is ingesteld dienen de begroting en de begrotingswijzigingen vooraf ter goedkeuring aan GS te worden voorgelegd. Hiermee kunnen GS ingrijpen in de financiën van de gemeente.

Heeft een gemeente grote financiële tekorten op de begroting over een langere periode, dan kan zij om een extra uitkering uit het gemeentefonds vragen. De gemeente krijgt dan een zogenaamde Artikel 12-status. Alle gemeenten betalen mee aan de aanvullende uitkering. Gemeenten die zo’n aanvraag doen, staan dan ook onder toezicht van de provincie en leveren een deel van haar financiële zelfstandigheid in. Het ministerie van BZK doet onderzoek om duidelijkheid te krijgen over de hoogte en duur van de aanvullende uitkering. Artikel 12-gemeenten moeten aan een aantal

voorwaarden van het Rijk voldoen om het extra geld te ontvangen. De eigen inkomsten moeten hoog genoeg zijn en gemeenten moeten zorgen dat de financiële situatie verbetert. Zo geldt er voor bijvoorbeeld de OZB een ondergrens om in aanmerking te komen voor de artikel 12 status. Deze is circa 30% hoger dan de tarieven die Rheden momenteel hanteert.

3. Begrotingsanalyse 2019

3.1 Gebruik instrument

De begrotingsanalyse is een instrument ontwikkeld door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het is opgebouwd uit gegevens die gemeenten aanleveren aan het CBS in het kader van Informatievoorziening voor Derden (IV3). Met behulp van de analyse kan een gemeente de begrote netto lasten vergelijken met soortgenoten, groottegroep en met de gemeenten in de provincie. Ook kan de formatie en de overhead worden vergeleken.

Rheden valt in de volgende groepen:

- Soortgenoten: sociale structuur redelijk, centrumfunctie weinig
- Groottegroep: 20.001-50.000 inwoners
- Provincie: Gelderland

Het instrument laat zien waar de netto lasten afwijken. Het geeft geen zicht op de oorzaken van afwijkingen. Dit kan een beleidskeuze zijn, maar een afwijking kan ook ontstaan doordat de kenmerken van de gemeente afwijken van de gemeenten waarmee wordt vergeleken. Voorbeeld: als een gemeente meer wegen in beheer heeft dan gemiddeld, dan is het ook logisch dat zij meer uitgeeft op het taakveld wegen. Deze verklaring komt uit het instrument niet naar voren. Het instrument is niet geschikt om gedetailleerde conclusies aan te verbinden. Het geeft wel een eerste beeld op welke taakvelden er veel of juist weinig ombuigingsmogelijkheden verwacht mogen worden.

3.2 Taakvelden

Omvang algemene uitkering

De algemene uitkering is de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten. De hoogte hiervan is gebaseerd op ruim 60 verdeelmaatstaven die samenhangen met de kenmerken van de gemeente en de eigen belastingcapaciteit. De gemeente Rheden krijgt ten opzichte van soortgenoten en de groottegroep een hogere algemene uitkering. De hogere algemene uitkering hangt voor een groot deel samen met de sociale structuur in Rheden. In de provincie Gelderland krijgen de gemeenten gemiddeld een iets lagere uitkering.

Vergelijking netto lasten 2019

In de navolgende tabel staan de taakvelden waarvan de netto lasten in Rheden (43.465 inwoners) meer dan € 10 per inwoner afwijken ten opzichte van minimaal 2 van de 3 groepen waarmee Rheden is vergeleken. Rood gearceerd zijn de taakvelden waar Rheden hogere netto lasten of lagere opbrengsten kent. Groen gearceerd zijn de taakvelden waar Rheden lagere netto lasten heeft of hogere opbrengsten.

Clusters		Taakveld	
0	Bestuur en ondersteuning	0.1	Bestuur en bestuursondersteuning
		0.4	Overhead
		0.10	Mutaties reserves
		0.11	Rekeningresultaat
		0.2	Burgerzaken
		0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
		0.6	OZB niet-woningen
		0.64	Belastingen overig
1	Veiligheid		
2	Verkeer, vervoer en waterstaat		
3	Economie		
4	Onderwijs	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
5	Sport, cultuur en recreatie		
6	Sociaal domein	6.2	Wijkteams
		6.3	Inkomensregelingen
		6.4-6.5	Participatie
		6.71-6.72	Maatwerkdienstverlening
		6.82	Geescaleerde zorg 18-
7	Volksgezondheid en milieu	7.4	Milieubeheer
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	8.1 - 8.3	Ruimtelijke ordening

Toelichting beeld op hoofdlijnen

- Binnen het cluster Bestuur en ondersteuning geeft Rheden relatief weinig uit aan bestuur- en bestuurs-ondersteuning. De overhead is laag ten opzichte van soortgenoten en de groottegroep, maar vergelijkbaar met gemeenten in de provincie.
- De gemeente begroot voor 2019 een negatief rekeningresultaat en doet een steviger beroep op reserves dan de andere gemeenten.
- Bij burgerzaken en beheer overige gebouwen en gronden zijn de lasten per inwoner hoger. Verklaring voor de hogere lasten bij burgerzaken is mogelijk dat de dienstverlening vanuit drie locaties is georganiseerd.
- De gemeente kent relatief weinig belastinginkomsten per inwoner uit OZB niet-woningen en overige belastingen.
- De gemeente geeft per inwoner relatief weinig uit aan onderwijsbeleid en leerling-zaken.
- In het sociaal domein zijn de kosten voor de wijkteams nog laag omdat de volledige formatie nog niet juist in de begroting is verwerkt. De kosten voor inkomensregelingen, participatie, maatwerkdienstverlening en jeugdzorg zijn hoger zijn dan bij de andere gemeenten.
- De gemeente heeft ambities geformuleerd op het gebied van duurzaamheid en wonen. Dit komt terug in de hogere netto lasten op milieubeheer en ruimtelijke ordening.

3.3 Formatie en overhead

Formatie

In de onderstaande tabel is de formatie in Rheden vergeleken met vergelijkbare gemeenten.

Vergelijk fte's en loonsom					Begroting	2019
Categorie		aantal fte per 1.000 inwoners	standaard deviatie	laagste waarneming	hoogste waarneming	gemiddelde loonsom per fte
Gemeente:	Rheden	6,5				€ 49.254
Groottegroep:	20.001 - 50.000	5,4	2,2	0,1	9,2	€ 51.453
Soortgenoten:	Redelijk - Weinig	5,6	1,9	0,1	8,4	€ 50.851

Uit het overzicht volgt dat Rheden met 6,5 fte per 1000 inwoners meer formatie heeft dan vergelijkbare gemeenten. Tegelijkertijd valt op dat de gemiddelde loonsom per formatieplaats lager is ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. De oorzaak voor de geconstateerde verschillen is dat Rheden relatief veel werkzaamheden zelf uitvoert, waaronder het beheer van de openbare ruimte, schulphulpverlening, een eigen sportbedrijf, inclusief twee zwembaden en dienstverlening op drie locaties. Hierdoor is de formatie relatief hoog en de loonsom lager.

Voor de loonsom en het aantal fte's wordt gebruik gemaakt van gegevens van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). In het werkgeversbestand van het ABP staan alle namen en adressen van de werkgevers die bij het ABP zijn ingeschreven. Aangezien alle ambtenaren pensioen opbouwen bij het ABP, biedt het werkgeversbestand een dekkend overzicht van werkgevers bij de overheid. In de vergelijking gaat het om werkelijke aantallen fte's en loonsom per peildatum. Over het algemeen zijn voor een begrotingsanalyse in jaar t alleen de gegevens van het jaar t-2 beschikbaar, hierdoor zijn ontwikkelingen in de formatie in het afgelopen 1,5 jaar niet verwerkt.

Er is een aantal aspecten dat ook een rol speelt bij de vergelijkbaarheid van de formatie van gemeenten. Gemeenten hebben het personeel verschillend verdeeld over sectoren, afdelingen en aan gemeenten gerelateerde instanties. Ook de organisatiestructuur van gemeenten verschilt, niet alleen naar gemeentegrootte maar ook naar takenpakket. Daarbij zijn ook de uitbesteding van taken aan derden en de mate van inhuur van personeel van invloed op de omvang van het gemeentelijke apparaat en de loonsom.

De gepresenteerde cijfers kunnen daarom alleen indicatief worden gebruikt en moeten zeker niet als absolute waarden worden gezien[1].

Overhead

In de tabel is de overhead van Rheden vergeleken met omliggende gemeenten. Uit de tabel volgt dat de overheadkosten vrijwel gelijk zijn aan het gewogen gemiddelde van de omliggende gemeenten.

[1] In lijn met de overige gegevens worden de gegevens van de artikel 12-gemeenten en de vier grote steden buiten de populatie gehouden. Tevens zijn de waddengemeenten niet opgenomen vanwege hun bijzondere structuur, die tot een extreme verhouding tussen inwoneraantal en personeelsomvang leidt. Voor de goede orde is het van belang te vermelden dat de burgemeester, de wethouders en het brandweerpersoneel (voor zover beroeps) wel binnen deze inventarisatie vallen. Het onderwijzend personeel maakt geen deel uit van de selectie. De gegevens van de per januari van het betreffende jaar opgeheven gemeenten (herindeling) zijn bij elkaar opgeteld en onder de nieuwe gemeente opgenomen. Bij een grenscorrectie is geen correctie op de aantallen fte's en de loonsom aangebracht.

Gemeente	Nettolasten Overhead (per 1.000 inwoners)	
Apeldoorn	€	359,48
Arnhem	€	301,14
Renkum	€	343,67
Rozendaal	€	860,95
Bronckhorst	€	238,25
Brummen	€	328,49
Zevenaar	€	367,45
Zutphen	€	283,88
Gewogen gemiddelde	€	325,08
Rheden	€	324,24

4. Bezuinigingsmaatregelen per programma

In dit hoofdstuk staat per programma uit de programmabegroting een totaaloverzicht van de bezuinigingsmogelijkheden. De programma's 6) Financiën en 8) Algemene dekkingsmiddelen zijn hierbij samengevoegd.

Programma	2020	2021	2022	2023	fte 2023
1. Economische ontwikkeling	**€ 774.000**	**€ 1.098.000**	**€ 1.118.500**	**€ 1.118.500**	**-0,65**
Voorzieningen versoberen	€ 522.000	€ 678.000	€ 678.000	€ 678.000	-0,80
Werkwijze aanpassen	€ 252.000	€ 420.000	€ 440.500	€ 440.500	0,15
2. Welzijn	**€ 1.583.500**	**€ 2.743.300**	**€ 3.203.800**	**€ 3.365.800**	**-4,30**
Voorzieningen versoberen	€ 379.500	€ 929.300	€ 1.179.800	€ 1.218.800	-1,30
Werkwijze aanpassen	€ 674.000	€ 1.684.000	€ 1.994.000	€ 2.117.000	-3,00
Verhogen inkomsten	€ 530.000	€ 130.000	€ 30.000	€ 30.000	
3. Gebiedsontwikkeling	**€ 690.500**	**€ 970.500**	**€ 1.022.000**	**€ 906.500**	**-1,56**
Belastingverhoging	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
Voorzieningen versoberen	€ 519.500	€ 728.500	€ 755.000	€ 662.500	-0,31
Werkwijze aanpassen	€ 129.000	€ 126.000	€ 151.000	€ 128.000	-1,05
Verhogen inkomsten	€ 22.000	€ 96.000	€ 96.000	€ 96.000	-0,20
4. Duurzaamheid	**€ 1.298.500**	**€ 1.223.500**	**€ 1.253.500**	**€ 1.103.500**	**-2,00**
Voorzieningen versoberen	€ 419.000	€ 394.000	€ 424.000	€ 274.000	-2,00
Werkwijze aanpassen	€ 250.000	€ 0			
Verhogen inkomsten	€ 629.500	€ 829.500	€ 829.500	€ 829.500	
5. Bestuur en Veiligheid	**€ 97.500**	**€ 333.900**	**€ 485.900**	**€ 539.900**	**-3,60**
Voorzieningen versoberen	€ 77.500	€ 213.900	€ 293.900	€ 293.900	-1,70
Werkwijze aanpassen	€ 20.000	€ 120.000	€ 192.000	€ 246.000	-1,90
7. Overhead	**€ 89.000**	**€ 354.000**	**€ 634.000**	**€ 758.000**	**-9,20**
Werkwijze aanpassen	€ 89.000	€ 354.000	€ 634.000	€ 758.000	-9,20
8. Algemene dekkingsmiddelen	**€ 2.654.000**	**€ 2.804.000**	**€ 2.804.000**	**€ 2.904.000**	
Belastingverhoging	€ 2.404.000	€ 2.404.000	€ 2.404.000	€ 2.404.000	
Werkwijze aanpassen	€ 250.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 500.000	
Totaal	**€ 7.187.000**	**€ 9.527.200**	**€ 10.521.699**	**€ 10.696.199**	**-21,31**

De bezuinigingsmaatregelen leveren tezamen structureel ruim € 10,5 miljoen aan besparingen en extra inkomsten op. Tezamen leidt dit tevens tot een reductie op de ambtelijke organisatie van ruim 21 formatieplaatsen.

Dwarsdoorsnede maatregelen
Een dwarsdoorsnede van alle maatregelen per type maatregel is opgenomen in de volgende tabel. Hieruit is af te leiden wat het aandeel van de verschillende type maatregelen is in de totaalopbrengst:

Type maatregel	2020	2021	2022	2023	Fte in 2023
Belastingverhoging	**€ 2.424.000**	**€ 2.424.000**	**€ 2.424.000**	**€ 2.424.000**	
Verhogen inkomsten	**€ 1.181.500**	**€ 1.055.500**	**€ 955.500**	**€ 955.500**	-0,20
Voorzieningen versoberen	**€ 1.917.500**	**€ 2.943.700**	**€ 3.330.700**	**€ 3.127.200**	-6,11
Werkwijze aanpassen	**€ 1.664.000**	**€ 3.104.000**	**€ 3.811.499**	**€ 4.189.499**	-15,00
Eindtotaal	**€ 7.187.000**	**€ 9.527.200**	**€ 10.521.699**	**€ 10.696.199**	**-21,31**

In het bijlagenboek zijn ook bezuinigingsmaatregelen opgenomen die producten en diensten van de gemeente met een preventief karakter raken. Deze maatregelen raken producten en diensten waarmee een beroep op de gemeente in een later stadium mogelijk kan worden voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn criminaliteitspreventie, ondersteuning van jonge kinderen in hun ontwikkeling en het stimuleren van deelname aan sportactiviteiten. Omdat veel van de diensten en producten van de gemeente Rheden een preventief karakter hebben en gelet op de hoogte van de bezuinigingstaakstelling, valt niet te ontkomen aan bezuinigingsmaatregelen bij dit type dienstverlening en producten.

Maatregelen aangedragen door het personeel
Aan alle medewerkers in de ambtelijke organisatie is gevraagd om maatregelen aan te dragen. Middels een anoniem formulier op intranet hebben medewerkers suggesties kunnen indienen. Deze suggesties zijn als input gebruikt bij het inventariseren van de maatregelen. In totaal zijn 64 reacties ontvangen. De helft van de suggesties heeft betrekking op inhoudelijke thema's. De andere helft gaat over de bedrijfsvoering van de ambtelijke organisatie.

- Cultuur en sport
- Verkeer
- 3D's
- Toerisme en recreatie
- Klimaat
- Groen en natuur
- Belastingen
- Burgerzaken
- Bouwen en wonen
- Personeel
- Global Goals
- Efficiënter werken, soberder uitvoeren

De inhoudelijke thema's hebben veelal betrekking op het versoberen van dienstverlening of het terugdringen van het gebruik van regelingen. Daarnaast zijn ook voorstellen aangedragen voor het verhogen van belasting en leges.

Bij de bedrijfsvoering betreffen de meeste maatregelen het efficiënter inrichten van werkprocessen. Het gaat hierbij om thema's als minder vergaderen, vergroten van het financieel bewustzijn en het "lean" inrichten van werkprocessen.

Een tiental suggesties hebben betrekking op personeel. Medewerkers zien bezuinigingsmogelijkheden bij het team strategie, de (ontwikkel)managers en maatregelen als het terugdringen van externe inhuur, een generatiepact en meer inzet van schoolverlaters.

Bijlagenboek
In het bijlagenboek zijn de maatregelen per programma uiteengezet.

5. Denkrichtingen

5.1 Inleiding

De denkrichtingen vormen een hulpmiddel om tot keuzes te komen ten aanzien van de maatregelen. De denkrichtingen worden hier toegelicht:

- **Bedrijfsvoering:** dit betreft maatregelen waarvan de maatschappelijke impact beperkt is. Het raakt voornamelijk de ambtelijke organisatie, niet alleen de overhead maar ook andere onderdelen van de organisatie.
- **3 D's**: jeugdzorg, WMO, participatiewet: De raad heeft als uitgangspunt vastgesteld dat de oplossing voor de tekorten in eerste instantie wordt gezocht bij de taakvelden waar de tekorten zich voordoen. Dit betreft voor een substantieel deel de uitgaven op de drie decentralisaties.
- **Verbonden partijen**: de gemeente moet stevig bezuinigen. Vanuit dat perspectief is het logisch om bij bezuinigingen ook te kijken naar organisaties waar de gemeente zelf (mede) eigenaar van is. Van de verbonden partijen wordt ook een inspanning gevraagd.
- **Inkomsten**: de gemeente hanteert over het algemeen lage tarieven voor haar dienstverlening. Vanuit het profijtbeginsel gedacht is het, gelet op de bezuinigingsopgave, logisch om tariefsverhogingen mee te nemen in de voorstellen.
- **Niet coalitieakkoord**: dit betreft maatregelen die impact hebben op het voorzieningenniveau in de gemeente, maar waarvan de maatregelen geen directe relatie hebben met de vier speerpunten uit het coalitieakkoord.
- **Coalitieakkoord (inclusief OZB)**: dit betreft maatregelen die mogelijk zijn, maar die direct impact hebben op de speerpunten uit het coalitieakkoord: werk, duurzaamheid, wonen, jeugd en het verhogen van de belastingdruk met maximaal het inflatiepercentage.

In het onderstaand overzicht is het totaalbeeld aan bezuinigingsmogelijkheden weergegeven.

Denkrichtingen	2020	2021	2022	2023	Fte 2023
Bedrijfsvoering	**€ 368.000**	**€ 564.000**	**€ 857.000**	**€ 961.000**	**-12,20**
Werkwijze aanpassen	€ 368.000	€ 564.000	€ 857.000	€ 961.000	-12,20
3D's: WMO	**€ 491.500**	**€ 1.544.000**	**€ 1.754.000**	**€ 1.780.000**	**-3,00**
Voorzieningen versoberen	**€ 227.500**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	
Werkwijze aanpassen	€ 264.000	€ 964.000	€ 1.174.000	€ 1.200.000	-3,00
3D's: Jeugdzorg	**€ 990.000**	**€ 792.000**	**€ 944.000**	**€ 994.000**	
Voorzieningen versoberen	€ 50.000	€ 102.000	€ 154.000	€ 154.000	
Verhogen inkomsten	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	
Werkwijze aanpassen	€ 440.000	€ 690.000	€ 790.000	€ 840.000	
3D's: Participatiewet	**€ 611.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	
Voorzieningen versoberen	€ 361.000	€ 361.000	€ 361.000	€ 361.000	
Werkwijze aanpassen	€ 250.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	
Verbonden partijen	**€ 60.000**	**€ 115.000**	**€ 190.000**	**€ 190.000**	
Voorzieningen versoberen	€ 10.000	€ 65.000	€ 140.000	€ 140.000	
Werkwijze aanpassen	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
Inkomsten	**€ 205.500**	**€ 255.500**	**€ 255.500**	**€ 255.500**	
Verhogen inkomsten	€ 89.500	€ 139.500	€ 139.500	€ 139.500	
Belastingverhoging	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	€ 116.000	
Niet coalitieakkoord	**€ 1.021.500**	**€ 1.615.700**	**€ 1.794.700**	**€ 2.000.200**	**-3,36**
Voorzieningen versoberen	€ 766.500	€ 1.064.700	€ 1.259.700	€ 1.267.200	-3,11
Verhogen inkomsten	€ -	€ 124.000	€ 24.000	€ 24.000	-0,20
Werkwijze aanpassen	€ 255.000	€ 427.000	€ 511.000	€ 709.000	-0,05
Coalitieakkoord	**€ 3.439.500**	**€ 3.980.000**	**€ 4.065.500**	**€ 3.854.500**	**-2,75**
Voorzieningen versoberen	€ 502.500	€ 771.000	€ 836.000	€ 625.000	**-3,00**
Verhogen inkomsten	€ 592.000	€ 792.000	€ 792.000	€ 792.000	
Belastingverhoging	€ 2.308.000	€ 2.308.000	€ 2.308.000	€ 2.308.000	
Werkwijze aanpassen	€ 37.000	€ 109.000	€ 129.500	€ 129.500	**0,25**
Totaal	**€ 7.187.000**	**€ 9.527.200**	**€ 10.521.699**	**€ 10.696.199**	**21,31**

Korte toelichting: alle maatregelen op de 3D's leveren bij elkaar opgeteld op termijn circa € 3,5 miljoen op. Voorstellen binnen de denkrichting Bedrijfsvoering bedragen naar boven afgerond € 1 miljoen, ongeveer 10% van de totale omvang aan voorstellen. In totaal wordt de formatie met 12 fte afgerond ingekrompen binnen de denkrichting Bedrijfsvoering.

5.2 Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering	2020	2021	2022	2023	fte 2023
Bedrijfsvoering totaal	**€ 368.000**	**€ 564.000**	**€ 857.000**	**€ 961.000**	**-12,20**
Werkwijze aanpassen	**€ 368.000**	**€ 564.000**	**€ 857.000**	**€ 961.000**	**-12,20**
16 Vervallen deel product onderhoud onderwijs	€ -35.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	-0,10
31 De GelrePas effectiever en efficiënter inzetten. Uitvoeringskosten.	€ -30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
50 Besparing Dorpshuis Laag Soeren	€ -	€ -	€ -	€ 47.000	
57.1 Projectkosten dorpsvernieuwing	€ 48.000	€ 48.000	€ 48.000	€ 48.000	
58 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen		€ 11.000	€ 33.000	€ 33.000	-0,90
59 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen	€ -10.000	€ 16.000	€ 16.000	€ 16.000	
60 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen		€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000	
64 Uitstel investeringen wegen	€ 20.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
66 Uitstel investeringen verkeerssignalering	€ 12.000				
67 Inspectie wegen eens in de twee jaar	€ 23.000		€ 23.000		
91 Uitstel investeringen openbaar groen	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	
92 Verminderen inspecties speelplaatsen	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	-0,10
96 Uitstel investeringen tractie	€ 20.000	€ 20.000			
110 Afbouwen middelen duurzaamheid huisvesting medewerkers	€ 250.000	€ -			
113 Minder ondersteuning bijeenkomsten bodes	€ -	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	-0,50
115 Schrappen commissie bezwaarschriften	€ -	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000	-0,80
116 Terugbrengen locaties fysieke publieksbalies van 3 naar 2.	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
125 Integrale inzet Boa's in plaats van aanpak per domein		€ 18.000	€ 36.000	€ 36.000	-0,60
130 Verminderen van hardcopy communicatie-middelen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
132 Verlagen budget overige kosten Strategie 25%	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
133 Verminderen formatie ambtelijk secretaris OR met 0,2 fte	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	-0,20
134 Versobering facilitaire zaken 25%	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	
135 Werkprocessen 'lean' inrichten		€ 70.000	€ 140.000	€ 210.000	-4,00
131 Optimaliseren netwerkorganisatie		€ 190.000	€ 370.000	€ 370.000	-5,00
138 Minder inhuur via bemiddelingsbureaus	€ 15.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	

Korte toelichting: de maatregelen binnen de denkrichting bedrijfsvoering hebben geen of weinig maatschappelijke effecten. Realisatie van de maatregelen vraagt wel inspanning omdat bij een deel van de maatregelen organisatiestructuur en werkwijzen aangepast moeten worden. Deze maatregelen hebben zowel betrekking op de overhead als andere onderdelen van de organisatie.

5.3 3D's: WMO

3 D's WMO	2020	2021	2022	2023	fte 2023
3D's: WMO totaal	**€ 491.500**	**€ 1.544.000**	**€ 1.754.000**	**€ 1.780.000**	**-3,00**
Voorzieningen versoberen	**€ 227.500**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	
37 Dagbesteding-licht organiseren als voorliggende/algemene voorzieni	€ -	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	
38 Aanpassen tijden dagbesteding	€ 227.500	€ 455.000	€ 455.000	€ 455.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 264.000**	**€ 964.000**	**€ 1.174.000**	**€ 1.200.000**	**-3,00**
30 Reductie formatie team Toegang (WMO & Jeugd) reeds verwerkt in be	€ -	€ -	€ -	€ -	-4,00
32 Woningaanpassing: sturen op voorliggende algemene mogelijkheden	€ -	€ -	€ -	€ 26.000	
33 Nieuwe algemene voorziening met schoonmaakbedrijf	€ -	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	
34 Nieuwe algemene voorziening Was en Strijkservice	€ -	€ -	€ 20.000	€ 20.000	
35 Inzet van robotica (bijvoorbeeld robotstofzuiger)	€ -	€ -	€ 90.000	€ 90.000	
36 Selectiever aanbieden begeleiding-basis	€ 50.000	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	
39 Lokaal versterken toezicht WMO en Jeugdzorg	€ 250.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	
40 Lokale investering toezicht WMO en Jeugdzorg	€ -71.000	€ -71.000	€ -71.000	€ -71.000	1,00
41 Extra inzet taskforce onderdeel WMO	€ -75.000	€ -75.000	€ -	€ -	
42 Extra besparing door taskforce onderdeel WMO	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	
56 Aframen innovatiebudget onderdeel WMO	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	

Korte toelichting: het grootste deel van de maatregelen heeft betrekking op het aanpassen van de werkwijze. Naast bovenstaande voorstellen zijn er nog meerdere voorstellen voor de WMO die nu nog niet gekwantificeerd kunnen worden. Hiervoor is aanvullend onderzoek nodig. Deze laatste categorie maatregelen worden in de bijlage in een apart overzicht in beeld gebracht.

5.4 3D's: Jeugdzorg

3 D's Jeugdzorg	2020	2021	2022	2023	fte 2023
3D's: Jeugdzorg totaal	**€ 990.000**	**€ 792.000**	**€ 944.000**	**€ 994.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 50.000**	**€ 102.000**	**€ 154.000**	**€ 154.000**	
44 Geen uitgaven jeugdzorg > 18 jaar	€ 50.000	€ 75.000	€ 100.000	€ 100.000	
52 Verlagen subsidies preventief jeugdbeleid met 20%	€ -	€ 27.000	€ 54.000	€ 54.000	
53 Verminderen overlap dienstverlening jeugdgezondheidszorg	€ -	€ -	€ -	€ -	
54 Preventieve en laagdrempelige jeugd- en opvoedondersteuning	€ -	€ -	€ -	€ -	
Verhogen inkomsten	**€ 500.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	
47 Compensatie regeling Voogdij en 18+	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	
Werkwijze aanpassen	**€ 440.000**	**€ 690.000**	**€ 790.000**	**€ 840.000**	
43 Meer sturing door team toegang	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
45 Aanscherpen indicering (intern en extern) door verwijzers	€ 200.000	€ 300.000	€ 400.000	€ 450.000	
46 Aanscherpen werkwijze jeugdzorg	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
48 Extra inzet taskforce onderdeel Jeugdzorg	€ -75.000	€ -75.000	€ -	€ -	
49 Extra besparing door taskforce onderdeel Jeugdzorg	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	
56.1 Aframen innovatiebudget onderdeel jeugdzorg	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	

Korte toelichting: ook bij Jeugd heeft financieel het grootste deel van de maatregelen betrekking op het aanpassen van de werkwijze. Voor realisatie van een aantal belangrijke de maatregelen is sturing door het team toegang van de gemeente belangrijk en de indicering door (externe) verwijzers.

5.5 3D's: Participatiewet

3 D's Participatiewet	2020	2021	2022	2023	fte 2023
3D's: Participatiewet totaal	**€ 611.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 361.000**	**€ 361.000**	**€ 361.000**	**€ 361.000**	
12 Verlagen budget reïntegratie	€ 161.000	€ 161.000	€ 161.000	€ 161.000	
13 Verminderen Beschut Werk t.b.v. Dagbesteding	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 250.000**	**€ 300.000**	**€ 300.000**	**€ 300.000**	
14 Effecten Regionaal aanvalsplan	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
18 Efficientere inzet en minder inhuur personeel team Werk en Inkomer	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	

Korte toelichting: bij dit onderdeel heeft het grootste deel van de maatregelen betrekking op het versoberen van voorzieningen. Maar ook hier heeft financieel gezien een belangrijk deel van de maatregelen betrekking op het aanpassen van de werkwijze. Mogelijk treedt er nog een voordeel op binnen de BUIG-gelden. Dit kan een positief effect kan hebben op het begrotingssaldo. Dit effect is niet zeker en mede afhankelijk van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt[2].

5.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen	2020	2021	2022	2023	fte 2023
Verbonden partijen totaal	**€ 60.000**	**€ 115.000**	**€ 190.000**	**€ 190.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 10.000**	**€ 65.000**	**€ 140.000**	**€ 140.000**	
1 Besparen op doelgroepenvervoer incl. leerlingenvervoer	€ 10.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	
109 Taakstellende korting van 5% op GR ODRA	€ -	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
128 Terudraaien verhoging bijdrage VGGM	€ -	€ -	€ 75.000	€ 75.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	
129 Connectie: minder producten afnemen	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	

Korte toelichting: het aantal maatregelen binnen deze denkrichting is beperkt. Realisatie is in veel gevallen ook afhankelijk van andere gemeenten die deel uitmaken van de betreffende gemeenschappelijke regelingen/verbonden partijen.

5.7 Inkomsten

Inkomsten	2020	2021	2022	2023	fte 2023
Inkomsten totaal	**€ 205.500**	**€ 255.500**	**€ 255.500**	**€ 255.500**	
Verhogen inkomsten	**€ 89.500**	**€ 139.500**	**€ 139.500**	**€ 139.500**	
22 Verhogen eigen bijdrage voor bibliotheek	€ -	€ -	€ -	€ -	
23 Verhogen tarieven/huur sporttaccommodaties	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
61 Legestarieven evenementen en bijzondere wetten (gericht) verhoger	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
71 Verhogen leges kabel- en leidingen	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	
74 Inkomsten Posbank	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
98 Vergoeding voor ophalen grof huishoudelijk afval	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
99 Verhogen tarief voor de greenbag	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	
Belastingverhoging	**€ 116.000**	**€ 116.000**	**€ 116.000**	**€ 116.000**	
142 Verhogen toeristenbelasting van € 1,17 naar € 2,00 per overnachting	€ 111.000	€ 111.000	€ 111.000	€ 111.000	
143 Verhogen forensenbelasting met 10%	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	

Korte toelichting: dit betreft inkomstenverhogende maatregelen bij de verschillende taakvelden.

5.8 Niet coalitieakkoord

Niet coalitieakkoord	2020	2021	2022	2023	fte 2023
Niet coalitieakkoord totaal	**€ 1.021.500**	**€ 1.615.700**	**€ 1.794.700**	**€ 2.000.200**	**-3,36**
Voorzieningen versoberen	**€ 766.500**	**€ 1.064.700**	**€ 1.259.700**	**€ 1.267.200**	**-3,11**
20 Verlagen bibliotheeksubsidie met 10%	€ -	€ 75.000	€ 100.000	€ 100.000	
21 Alternatief: besparen op kernfuncties bibliotheek	€ -	€ -	€ -	€ -	
24 Sluiten openluchtzwembad Rheden	€ -		€ 140.000	€ 140.000	-1,10
25 Alternatief: besparing gasverbruik zwembad Rheden door zonverwarn	€ -	€ -	€ -	€ -	
26 Verlagen inzet sportstimulering met 20%	€ 13.000	€ 14.800	€ 14.800	€ 14.800	
55 Stoppen subsidie bijzondere begraafplaatsen		€ 3.500	€ 7.000	€ 7.000	
56.3 Verlagen subsidies erfgoed met 20%		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	
62 Beschikbaar stellen ipv plaatsen van materiaal evenementen		€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	-0,20
63 Stopzetten inhuur toezicht en handhaving	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	
68 Verlagen onderhoudsniveau vegen, onkruid van basis naar laag.	€ 53.000	€ 71.000	€ 71.000	€ 71.000	
69 Verlagen onderhoudsniveau prioriteitsgebieden van hoog naar basis	€ 9.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	
72 Verwijderen 1/3 van de beheerde prullebakken en straatmeubilair	€ -20.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
75 Verlagen subsidie / verhogen tarieven veerdiensten			€ 10.000	€ 10.000	
78 Geen nieuwe LOP projecten	€ 100.000				
79 Niet verlengen meerjarencontract provincie (2015-2020)	€ 6.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	-0,11
83 Verlagen subsidie Stichting Toerisme & Recreatie Veluwezoom	€ 10.000	€ 20.000	€ 30.000	€ 35.000	
85 Verlagen subsidies en bijdragen met 20%		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
86 Aanpassen beheer stadsbosjes	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	
87 Beheer heesters aanpassen	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	
88 Verlagen beeldkwaliteit heesters van B naar C		€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	
89 Omvormen gazon naar berm		€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
90 Hekwerken niet vervangen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
93 Afbouwen of overdragen speelplaatsen	€ 2.500	€ 5.000	€ 7.500	€ 10.000	
94 Afbouwen subsidie Dierense speeltuin		€ 4.000	€ 8.000	€ 8.000	
95 Temporiseren en aanpassen ruimtelijke projecten	€ 150.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	
97 Geen gft inzameling bij hoogbouw	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
100 Beeindigen proef bovengrondse PMD verzamelcontainers	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	
101 Overgaan van milieustation van Arnhem naar Doesburg	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
103 Verlagen frequentie inzameling restafval naar 1 x per 4 weken	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
106 Activiteiten project Steenbreek (watertakenplan) verminderen.	€ 130.000	€ -	€ -	€ -	
107 Verlagen onderhoudsfrequentie kolkenzuigen	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
108 Temporiseren rioolreiniging	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
117 Verlagen frequentie Veiligheidsmonitor	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	
118 Geen ondersteuning voor buurtpreventieteams	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	
120 Verlagen budget wijkveiligheid met 20%	€ 10.000	€ 10.200	€ 10.200	€ 10.200	
122 Besparen formatie en inhuur (Wijk)veiligheid met 20%	€ 42.000	€ 42.200	€ 42.200	€ 42.200	-0,20
124 Terugdraaien extra inzet op ondermijning		€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
126 Verlagen ambitieniveau inzet toezicht en handhaving		€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	-1,50
127 Oefeningen anders en intern organiseren door gemeente	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
Verhogen inkomsten	**€ -**	**€ 124.000**	**€ 24.000**	**€ 24.000**	**-0,20**
56.2 Afromen monumentenfonds	€ -	€ 100.000			
80 Kosten van Natuurgebieden verrekenen met omliggende gemeenten	€ -	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	0,20
Werkwijze aanpassen	**€ 255.000**	**€ 427.000**	**€ 511.000**	**€ 709.000**	**-0,05**
65 Concentreren stimuleringsmaatregelen verkeerseductie	€ 5.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	-0,05
70 Andere methode strooien bij gladheid		€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
82 Stoppen lidmaatschap internationale verbanden	€ -	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	
114 Verminderen aantal wethouders of omvang aanstelling	€ -	€ -	€ 54.000	€ 108.000	
136 Huisvesting medewerkers	€ -	€ -	€ 30.000	€ 74.000	
144 Nader te onderzoeken voorstellen	€ 250.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 500.000	

Korte toelichting: dit betreft maatregelen buiten de overige denkrichtingen om. Het grootste deel van de maatregelen betreft een versobering van het voorzieningenniveau. Bij een aantal maatregelen bestaat het financieel effect uit een korting van 20% van het betreffende budget. In de toelichting bij deze maatregelen, in het bijlagenboek, wordt aangegeven welk deel van het budget maximaal beïnvloedbaar is. Een afweging bij dit type maatregelen is of u het voorzieningenniveau in de breedte wilt versoberen of, indien nodig, specifiek op een aantal taakvelden meer wilt bezuinigen.

5.7 Coalitieakkoord

Coalitieakkoord	2020	2021	2022	2023	fte 2023
Coalitieakkoord totaal	**€ 3.439.500**	**€ 3.980.000**	**€ 4.065.500**	**€ 3.854.500**	**-2,75**
Voorzieningen versoberen	**€ 502.500**	**€ 771.000**	**€ 836.000**	**€ 625.000**	**-3,00**
2 Inzet VVE (vroeg- en voorschoolse educatie) verlagen (met 20%)	€ 15.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
3 Terugdraaien stelpost bestrijding kinderarmoede	€ 56.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	
5 Beëindigen/verminderen collectieve aanvullende zorgverzekering (20%	€ -	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	
6 Invoeren (administratief) drempelbedrag bijzondere bijstand	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
7 Alternatief: Inkomensgrenzen diverse minima-regelingen neerwaarts b	€ -	€ -	€ -	€ -	
8 Referteperiode Individuele inkomenstoeslag bijstellen	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
9 Versoberen Kindpakket m.u.v. de Gelrepas	€ -	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000	
15 EZ: verlagen ambitieniveau netwerkorganisatie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	-0,80
19 Hoogte tegemoetkomingen individuele inkomenstoeslagen bijstellen	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000	
27 Besparing subsidie RiQQ met 20%	€ -	€ 40.000	€ 70.000	€ 109.000	-0,20
28 Besparing door inzet stelpost cultuur coalitieakkoord	€ 10.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
29 Inhoudelijke taakstelling Gelrepas	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
51 Verlagen buurtbudgetten met 20%	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
57 Halveren stelpost voor opvangen consequenties Omgevingswet	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ -	
81 Verlagen stelpost coalitieakkoord	€ -	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
84 Stoppen bijdrage aan Toerisme VAN	€ -	€ 47.500	€ 47.500	€ 47.500	
112 Stoppen / verlagen ambities Rhedense klimaataanpak	€ -	€ 80.000	€ 160.000	€ 160.000	-2,00
119 Automatische kentekenplaatherkenning niet invoeren	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	
121 Besparen op uitvoering aanpak jeugd en veiligheid	€ -	€ 5.000	€ 10.000	€ 10.000	
123 Verlagen stelpost gelijke behandeling	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
111 Activiteiten Rhedense klimaataanpak verminderen	€ 150.000	€ 100.000	€ 50.000	€ -100.000	
Verhogen inkomsten	**€ 592.000**	**€ 792.000**	**€ 792.000**	**€ 792.000**	
102 100% kostendekkend rioolrecht invoeren	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000	
104 Prijsprikkel, eventueel in combinatie met omgekeerd inzamelen	€ -	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
105 100% kostendekkend afvalstoffenheffing invoeren	€ 422.000	€ 422.000	€ 422.000	€ 422.000	
Belastingverhoging	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	
73 Herinvoeren betaald parkeren	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
139 Verhogen OZB tot redelijk peil	€ 2.288.000	€ 2.288.000	€ 2.288.000	€ 2.288.000	
140 Alternatief: verhogen OZB met 10%	€ -	€ -	€ -	€ -	
Werkwijze aanpassen	**€ 37.000**	**€ 109.000**	**€ 129.500**	**€ 129.500**	**0,25**
4 Minder inzet formatie Bijzondere bijstand	€ -	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000	-0,75
11 Kosten bewindvoering verlagen	€ 37.000	€ 62.000	€ 82.500	€ 82.500	1,00

Korte toelichting: deze maatregelen raken de prioriteiten uit het coalitieakkoord. Financieel gezien werkt de kwantificering van de OZB-verhoging hier sterk door. Echter de mate waarin de OZB eventueel verhoogd zou kunnen worden kan variëren. Bij de uitwerking van de maatregel, in deze rapportage, is een bepaald niveau gehanteerd dat wordt toegelicht in de bijlage met maatregelen.

6. Implementatie

Een fors palet aan maatregelen is nodig om de bezuinigingsopgave te realiseren. Het vaststellen van de maatregelen is een eerste belangrijke stap. Daarna volgt de implementatie. In dit hoofdstuk staan een drietal aanbevelingen over het implementatietraject.

Projectmatige aanpak, monitoring voortgang
Om te borgen dat de organisatie voortvarend aan de slag gaat met de bezuinigingen wordt de implementatie projectmatig aangepakt.

- Er wordt een beknopt implementatieplan opgesteld waarin de stappen staan die nodig zijn om de gekozen maatregelen te effectueren. Per maatregel is een leidinggevende verantwoordelijk voor de uitvoering.
- Het implementatieplan gaat naast de maatregelen ook in op personele consequenties en de communicatie en afstemming met inwoners, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders.
- Gelet op het belang van het traject wordt voorgesteld om de verantwoordelijkheid voor het project op directieniveau te beleggen.
- Het duurt één tot twee jaar voordat het gros van de maatregelen is geïmplementeerd. Het voorstel is om het project voor twee jaar in te richten.
- Reserveer eenmalige middelen voor het uitvoeren van aanvullende onderzoeken en het opvangen van frictiekosten.
- Monitoring voortgang: Het voorstel is om bij de reguliere P&C-momenten (zomernota, najaarsnota, jaarrekening) inzicht te geven aan de raad over de voortgang.

Anticipeer op de mogelijkheid dat niet alle beoogde bedragen worden gehaald
In het palet aan bezuinigingsmaatregelen staan ook maatregelen waarvan het te bezuinigen bedrag minder hard is. De realisatie is in dat geval afhankelijk van bijvoorbeeld een inschatting van het effect van een maatregel op gedrag, medewerking van externe partijen en (arbeidsmarkt)ontwikkelingen. Wij adviseren om vooraf afspraken te maken over de situatie indien blijkt dat het beoogde bedrag niet wordt gerealiseerd. Te denken valt aan de spelregel dat er in dat geval alternatieven binnen het betreffende taakveld worden ontwikkeld of dat dan wordt overgegaan tot andere maatregelen uit de lijst. Gelet op het risico is het ook te overwegen om een hoger bedrag aan maatregelen vast te stellen dan de bezuinigingsopgave nu is.

Wees terughoudend in het formuleren van (nieuwe) ambities
De gemeente Rheden is een ambitieuze gemeente. Als projectgroep constateren we dat er zowel in de raad, het college als in de ambtelijke organisatie hoge ambities zijn. Dit vertaalt zich in een nadruk op het formuleren van beleid, visies, projecten en plannen, zonder dat hiervoor structurele middelen beschikbaar zijn. Op dit moment worden meerdere ambities met incidenteel geld gefinancierd. Aanbeveling is om de werkwijze om te draaien: maak eerst structureel geld vrij en maak pas daarna plannen wat ermee te doen. Door tegelijkertijd de nadruk op een effectieve en efficiënte uitvoering van bestaand beleid te vergroten, ontstaat naar de toekomst mogelijk ook weer structurele ruimte.

Bijlage 1: Begrotingsanalyse 2019

Taakvelden		Gemeente	Rheden	Soortgenoten		Grootte groep		Provincie	
		Inwoners	43.645	Sociale structuur:	Redelijk	inwoners	20.001	Provincie	Gelderland
				Centrumfunctie:	Weinig		50.000		
		Nettolasten	NL per inw	NL per inw	Verschil	NL per inw	Verschil	NL per inw	Verschil
		(x € 1.000)	(x € 1)	(x € 1)	(x € 1)	(x € 1)	(x € 1)	(x € 1)	(x € 1)
0. Bestuur en ondersteuning									
0.1	Bestuur	-2937	-67	-118	51	-105	38	-83	16
0.10	Mutaties reserves	3922	90	57	33	48	42	34	56
0.11	Resultaat van baten en lasten	707	16	-5	21	-2	18	-2	18
0.2	Burgerzaken	-2116	-49	-29	-20	-29	-20	-23	-26
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-895	-21	-5	-16	-6	-15	-8	-13
0.4	Ondersteuning organisatie	-2770	-64	-94	30	-98	34	-105	41
0.5	Treasury	1392	32	26	6	28	4	23	9
0.61	OZB woningen	5609	129	124	5	123	6	132	-3
0.62	OZB niet-woningen	2226	51	72	-21	78	-27	102	-51
0.63	Parkeerbelasting	10	0	9	-9	9	-9	21	-21
0.64	Belastingen overig	221	5	16	-11	18	-13	31	-26
0.7	Algemene uitkering gemeentefonds	70604	1622	1456	166	1417	205	1660	-38
0.8	Overige baten en lasten	-1565	-36	-14	-22	-16	-20	-33	-3
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	-	-1	1	-1	1
Totaal Bestuur en ondersteuning		**74.408**	**1.708**	**1.495**	**213**	**1.464**	**244**	**1.748**	**-40**
1. Veiligheid									
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2644	-61	-64	3	-61	-	-62	1
1.2	Openbare orde en veiligheid	-1134	-26	-27	1	-27	1	-26	-
Totaal Veiligheid		**-3.778**	**-87**	**-91**	**4**	**-88**	**1**	**-88**	**1**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat									
2.1	Verkeer en vervoer	-5964	-137	-152	15	-141	4	-134	-3
2.2	Parkeren	-131	-3	-4	1	-7	4	-17	14
2.3	Recreatieve havens	0	0	-1	1	-1	1	0	-
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	-5	5	-4	4	-1	1
2.5	Openbaar vervoer	-28	-1	0	-1	-5	4	-3	2
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat		**-6.123**	**-141**	**-162**	**21**	**-158**	**17**	**-155**	**14**
3. Economie									
3.1	Economische ontwikkeling	-688	-16	-13	-3	-11	-5	-11	-5
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	-	-2	2	-2	2
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-7	0	-1	1	-2	2	-3	3
3.4	Economische promotie	125	3	21	-18	7	-4	0	3
Totaal Economie		**-570**	**-13**	**7**	**-20**	**-8**	**-5**	**-16**	**3**

Taakvelden		Gemeente	Rheden	Soortgenoten		Grootegroep		Provincie	
		Inwoners	43.645	Sociale structuur:	Redelijk	inwoners	20.001	Provincie	Gelderland
				Centrumfunctie:	Weinig		50.000		
4. Onderwijs									
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	-5	5	-4	4	-2	2
4.2	Onderwijshuisvesting	-2308	-53	-51	-2	-53	-	-67	14
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1202	-28	-39	11	-39	11	-42	14
Totaal Onderwijs		**-3.510**	**-81**	**-95**	**14**	**-96**	**15**	**-111**	**30**
5. Sport, cultuur en recreatie									
5.1	Sportbeleid en activering	-487	-11	-12	1	-14	3	-22	11
5.2	Sportaccommodaties	-2379	-55	-55	-	-49	-6	-41	-14
5.3	Cultuurpresentatie, productie en participatie	-742	-17	-16	-1	-24	7	-34	17
5.4	Musea	0	0	-7	7	-6	6	-12	12
5.5	Cultureel erfgoed	-14	0	-5	5	-5	5	-6	6
5.6	Media	-957	-22	-19	-3	-20	-2	-24	2
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-4065	-93	-98	5	-95	2	-84	-9
Totaal Sport, cultuur en recreatie		**-8.644**	**-198**	**-212**	**14**	**-213**	**15**	**-223**	**25**
6. Sociaal domein									
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-4264	-98	-95	-3	-98	-	-104	6
6.2	Wijkteams	-586	-13	-56	43	-50	37	-59	46
6.3	Inkomensregelingen	-5770	-133	-85	-48	-84	-49	-114	-19
6.4	Begeleide participatie	-10236	-235	-157	-78	-136	-99	-151	-84
6.5	Arbeidsparticipatie	0	0	-29	29	-32	32	-43	43
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1971	-45	-43	-2	-39	-6	-45	-
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-13056	-300	-151	-149	-149	-151	-170	-130
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-5230	-120	-172	52	-180	60	-203	83
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	-5	5	-3	3	-126	126
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-4359	-100	-33	-67	-28	-72	-35	-65
Totaal Sociaal domein		**-45.472**	**-1.044**	**-826**	**-218**	**-799**	**-245**	**-1.050**	**6**
7. Volksgezondheid en milieu									
7.1	Volksgezondheid	-1374	-32	-39	7	-39	7	-36	4
7.2	Riolering	581	13	22	-9	20	-7	17	-4
7.3	Afval	375	9	17	-8	16	-7	10	-1
7.4	Milieubeheer	-2184	-50	-32	-18	-32	-18	-33	-17
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-180	-4	-4	-	-3	-1	-2	-2
Totaal Volksgezondheid en milieu		**-2.782**	**-64**	**-36**	**-28**	**-38**	**-26**	**-44**	**-20**
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting									
8.1	Ruimtelijke Ordening	-1990	-46	-40	-6	-33	-13	-32	-14
8.2	Grondexploitatie	13	0	-2	2	0	-	-7	7
8.3	Wonen en bouwen	-1553	-36	-37	1	-31	-5	-25	-11
Totaal Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting		**-3.529**	**-82**	**-79**	**-3**	**-64**	**-18**	**-64**	**-18**

Bijlage 2: Cijfers personeelsverloop

Een aantal bezuinigingsmaatregelen leidt tot een verlaging van de formatie. Ter illustratie zijn daarom onderstaande overzichten opgenomen. Deze geven een indicatie van de mogelijkheden die de gemeente heeft om de bezuinigingen op de formatie via (natuurlijk) verloop op te lossen.

Waarschijnlijk zullen 41 medewerkers de komende 5 jaar uitstromen i.v.m. het bereiken van de AOW gerechtigde leeftijd. Op peildatum 15 mei 2019 is het aantal medewerkers met leeftijd:

peildatum 15 mei 2019	*5 jaar later*	*aantal medewerkers*
62	*67*	*12*
63	*68*	*9*
64	*69*	*10*
65	*70*	*5*
66	*71*	*4*
	totaal	*41*

Uitstroom bij gemeente	**Rheden in 2017**	**Rheden 2018 (tot 1 nov)**	**Personeelsmonitor 2017**
Eigen verzoek	**15**	**9**	
Pensioen	**9**	**7**	
De connectie	**50**		
Totaal %	**22%(incl. De Connectie) 7% (excl. De Connectie)**	**6% (inschatting)**	**8,1%**

Prognose personeelsverlop gemeente Rheden						
	2020	2021	2022	2023	2024	Toelichting:
Bereiken AOW gerechtigde leeftijd	4	5	10	9	12	
Op eigen verzoek: op basis van uitstroom 2018 maar van verschillende factoren afhankelijk en moeilijk te voorspellen	9	9	9	9	9	Uitstroom in aantallen medewerkers op eigen verzoek: 15 in 2017 en 9 in 2018
Totaal	13	14	19	18	21	

Bijlage 3: Nul-lijst

Er zijn verschillende maatregelen aan de orde gekomen die nader onderzocht moeten worden of waarvan de realisatie niet realistisch is.

Nog te onderzoeken maatregelen (denkrichting)	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsvoering	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Overhead - werkwijze	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
228 Huisvesting medewerkers	€ -	€ -	€ -	€ -
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
76 Samenvoegen commissies welstand en cultuurhistorie	€ -	€ -	€ -	€ -
200 Verlagen verzekeringspremies onderwijshuisvesting	€ -	€ -	€ -	€ -
205 Afstoten gymzaal & woning velp	€ -	€ -	€ -	€ -
209 Onderzoek fiscale voordelen verlichting sportvelden via gemeente	€ -	€ -	€ -	€ -
210 Overdracht beheer en onderhoud aan sportverenigingen	€ -	€ -	€ -	€ -
222 Duurzaamheidsinvesteringen gemeentelijke gebouwen	€ -	€ -	€ -	€ -
226 Haalbaarheidstudie huisvesting buitendienst	€ -	€ -	€ -	€ -
311 Verminderen tijdbesteding aan raadsvragen	€ -	€ -	€ -	€ -
224 Terugbrengen locaties fysieke publieksbalies van 3 naar 1.	€ -	€ -	€ -	€ -
3D's: WMO	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
215 (Collectief) Vervoer beperken tot het noodzakelijke	€ -	€ -	€ -	€ -
216 Instellen van lumpsum financiering en een budgetplafond	€ -	€ -	€ -	€ -
220 Maatwerkvervoer: aanpassing uren dagbesteding.	€ -	€ -	€ -	€ -
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
212 Woningaanpassing: afspraken met woningbouwcorporaties & verhuurders	€ -	€ -	€ -	€ -
213 Netto besparing woningaanpassing	€ -	€ -	€ -	€ -
214 Inkoop hulpmiddelen en rolstoelen	€ -	€ -	€ -	€ -
217 Inzet van algemeen toegankelijke hulpmiddelen	€ -	€ -	€ -	€ -
218 Inzetten op kortdurende leertrajecten	€ -	€ -	€ -	€ -
219 Verminderen begeleiding WMO en uitbreiding AMW	€ -	€ -	€ -	€ -
3D's: Jeugdzorg	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
211 Vrijwillige eigen bijdrage jeugdzorg	€ -	€ -	€ -	€ -
Verbonden partijen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
201 Overige besparingen doelgroepenvervoer	€ -	€ -	€ -	€ -
0 Aanbieden goedkopere alternatieven dan busvervoer	€ -	€ -	€ -	€ -
Inkomsten	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Belastingverhoging	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Verhogen tarief	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
231 Meer externe inkomsten genereren	€ -	€ -	€ -	€ -
Niet coalitieakkoord	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
203 Sturen op Rheden sterker	€ -	€ -	€ -	€ -
204 Afstoten gymzaal in Dieren	€ -	€ -	€ -	€ -
207 Besparen onderhoud door afstoten 1 grasveld Rheden	€ -	€ -	€ -	€ -
208 Besparen onderhoud door afstoten 1 grasveld Laag Soeren	€ -	€ -	€ -	€ -
221 Algemene taakstelling buurt en accommodaties	€ -	€ -	€ -	€ -
223 Prioriteren, uitstellen gepland onderhoud	€ -	€ -	€ -	€ -
Coalitieakkoord	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
206 Investering om zonnecellen voor beide baden in te zetten	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**

Niet realistische maatregelen (denkrichting)	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsvoering	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Overhead - werkwijze	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
229 Uitplaatsing De Connectie terugdraaien	€ -	€ -	€ -	€ -
230 Onvlechtingskosten bij terugnemen taken van De Connectie	€ -	€ -	€ -	€ -
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
227 Leeftijdsbewust personeelsbeleid: verjonging organisatie	€ -	€ -	€ -	€ -
309 Straatnaamborden - huisnummering	€ -	€ -	€ -	€ -
312 Werkzaamheden collationeren beperken	€ -	€ -	€ -	€ -
313 Middachterallee zelf uitvoeren				
321 Optimaliseren werkrooster KCC en burgerzaken	€ -	€ -	€ -	€ -
322 Verminderen inhuur door versterken juridische functie	€ -	€ -	€ -	€ -
323 Verlagen van het ziekteverzuim	€ -	€ -	€ -	€ -
324 Leegstaande gemeentelijke eigendommen verkopen	€ -	€ -	€ -	€ -
326 Afstoten niet strategische gebouwen of verhogen huur	€ -	€ -	€ -	€ -
3D's: WMO	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
305 Anders inzetten & verbeteren maaltijd voorziening	€ -	€ -	€ -	€ -
325 5% reductie op begeleiding	€ -	€ -	€ -	€ -
3D's: Participatiewet	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
301 Strengere aanpak en handhaving bijstandsverlening	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
303 Processen schuldhulpverlening optimaliseren	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Verbonden partijen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
308 Besparen op niet wettelijke taken Jeugdgezondheidszorg	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Inkomsten	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Belastingverhoging	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Verhogen tarief	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
307 Bijdrage organisaties voor extra inspecties en controles	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
318 Verhogen bijdragen piketten voor Doesburg en Rozendaal 205	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Niet coalitieakkoord	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
225 Verlagen ambities Watertakenplan	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
304 Bezuinigen op leefbaarheid en activering	€ -	€ -	€ -	€ -
306 Besparing vrijwilligerswerk en mantelzorg	€ -	€ -	€ -	€ -
316 Besparing op budget integriteit en veiligheid	€ -	€ -	€ -	€ -
317 Terugdraaien verhogen inzet oefening bevolkingszorg	€ -	€ -	€ -	€ -
Werkwijze aanpassen	€ -	€ -	€ -	€ -
327 Verlagen exploitatielasten afstoten overige bezittingen	€ -	€ -	€ -	€ -
Coalitieakkoord	€ -	€ -	€ -	€ -
Voorzieningen versoberen	€ -	€ -	€ -	€ -
300 Verminderen logopedie bij peuters (50%)	€ -	€ -	€ -	€ -
Verhogen tarief	€ -	€ -	€ -	€ -
320 Inzet zwerfvuil en straatreiniging toerekenen	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**

Bijlage 4: Overgenomen maatregelen

Bezuinigingen op basis van denkrichtingen. Overgenomen voorstellen	2020	2021	2022	2023	Fte 2023
Bedrijfsvoering	**€ 368.000**	**€ 509.000**	**€ 802.000**	**€ 906.000**	**-11,40**
Werkwijze aanpassen	**€ 368.000**	**€ 509.000**	**€ 802.000**	**€ 906.000**	**-11,40**
16 Vervallen deel product onderhoud onderwijs	€ -35.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	-0,10
31 De GelrePas effectiever en efficiënter inzetten. Uitvoeringskosten.	€ -30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
50 Besparing Dorpshuis Laag Soeren	€ -	€ -	€ -	€ 47.000	
57.1 Projectkosten dorpsvernieuwing	€ 48.000	€ 48.000	€ 48.000	€ 48.000	
58 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen		€ 11.000	€ 33.000	€ 33.000	-0,90
59 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen	€ -10.000	€ 16.000	€ 16.000	€ 16.000	
60 Efficient inrichten werkprocessen APV en evenementen		€ -15.000	€ -15.000	€ -15.000	
64 Uitstel investeringen wegen	€ 20.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
66 Uitstel investeringen verkeerssignalering	€ 12.000				
67 Inspectie wegen eens in de twee jaar	€ 23.000		€ 23.000		
91 Uitstel investeringen openbaar groen	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	
92 Verminderen inspecties speelplaatsen	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	-0,10
96 Uitstel investeringen tractie	€ 20.000	€ 20.000			
110 Afbouwen middelen duurzaamheid huivesting medewerkers	€ 250.000	€ -			
113 Minder ondersteuning bijeenkomsten bodes	€ -	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	-0,50
116 Terugbrengen locaties fysieke publieksbalies van 3 naar 2.	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
125 Integrale inzet Boa's in plaats van aanpak per domein		€ 18.000	€ 36.000	€ 36.000	-0,60
130 Verminderen van hardcopy communicatie-middelen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
131 Optimaliseren netwerkorganisatie		€ 190.000	€ 370.000	€ 370.000	-5,00
132 Verlagen budget overige kosten Strategie 25%	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
133 Verminderen formatie ambtelijk secretaris OR met 0,2 fte	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	-0,20
134 Versobering facilitaire zaken 25%	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	
135 Werkprocessen 'lean' inrichten		€ 70.000	€ 140.000	€ 210.000	-4,00
138 Minder inhuur via bemiddelingsbureaus	€ 15.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
3D's: WMO	**€ 491.500**	**€ 1.544.000**	**€ 1.754.000**	**€ 1.780.000**	**-3,00**
Voorzieningen versoberen	**€ 227.500**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	**€ 580.000**	
37 Dagbesteding-licht organiseren als voorliggende/algemene voorziening	€ -	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	
38 Aanpassen tijden dagbesteding	€ 227.500	€ 455.000	€ 455.000	€ 455.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 264.000**	**€ 964.000**	**€ 1.174.000**	**€ 1.200.000**	**-3,00**
30 Reductie formatie team Toegang (WMO & Jeugd) reeds verwerkt in begroting 2020	€ -	€ -	€ -	€ -	-4,00
32 Woningaanpassing: sturen op voorliggende algemene mogelijkheden	€ -	€ -	€ -	€ 26.000	
33 Nieuwe algemene voorziening met schoonmaakbedrijf	€ -	€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	
34 Nieuwe algemene voorziening Was en Strijkservice	€ -	€ -	€ 20.000	€ 20.000	
35 Inzet van robotica (bijvoorbeeld robotstofzuiger)	€ -	€ -	€ 90.000	€ 90.000	
36 Selectiever aanbieden begeleiding-basis	€ 50.000	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	
39 Lokaal versterken toezicht WMO en Jeugdzorg	€ 250.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000	
40 Lokale investering toezicht WMO en Jeugdzorg	€ -71.000	€ -71.000	€ -71.000	€ -71.000	1,00
41 Extra inzet taskforce onderdeel WMO	€ -75.000	€ -75.000	€ -	€ -	
42 Extra besparing door taskforce onderdeel WMO	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	
56 Aframen innovatiebudget onderdeel WMO	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	
3D's: Jeugdzorg	**€ 990.000**	**€ 765.000**	**€ 890.000**	**€ 940.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 50.000**	**€ 75.000**	**€ 100.000**	**€ 100.000**	
44 Geen uitgaven jeugdzorg > 18 jaar	€ 50.000	€ 75.000	€ 100.000	€ 100.000	
53 Verminderen overlap dienstverlening jeugdgezondheidszorg	€ -	€ -	€ -	€ -	
54 Preventieve en laagdrempelige jeugd- en opvoedondersteuning	€ -	€ -	€ -	€ -	
Verhogen inkomsten	**€ 500.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	
47 Compensatie regeling Voogdij en 18+	€ 500.000	€ -	€ -	€ -	
Werkwijze aanpassen	**€ 440.000**	**€ 690.000**	**€ 790.000**	**€ 840.000**	
43 Meer sturing door team toegang	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
45 Aanscherpen indicering (intern en extern) door verwijzers	€ 200.000	€ 300.000	€ 400.000	€ 450.000	
46 Aanscherpen werkwijze jeugdzorg	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
48 Extra inzet taskforce onderdeel Jeugdzorg	€ -75.000	€ -75.000	€ -	€ -	
49 Extra besparing door taskforce onderdeel Jeugdzorg	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	
56.1 Aframen innovatiebudget onderdeel jeugdzorg	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	€ 90.000	
3D's: Participatiewet	**€ 611.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	**€ 661.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 361.000**	**€ 361.000**	**€ 361.000**	**€ 361.000**	
12 Verlagen budget reïntegratie	€ 161.000	€ 161.000	€ 161.000	€ 161.000	
13 Verminderen Beschut Werk t.b.v. Dagbesteding	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 250.000**	**€ 300.000**	**€ 300.000**	**€ 300.000**	
14 Effecten Regionaal aanvalsplan	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
18 Efficientere inzet en minder inhuur personeel team Werk en Inkomen	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	

Verbonden partijen	**€ 60.000**	**€ 115.000**	**€ 190.000**	**€ 190.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 10.000**	**€ 65.000**	**€ 140.000**	**€ 140.000**	
1 Besparen op doelgroepenvervoer incl. leerlingenvervoer	€ 10.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	
109 Taakstellende korting van 5% op GR ODRA	€ -	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
128 Terudraaien verhoging bijdrage VGGM	€ -	€ -	€ 75.000	€ 75.000	
Werkwijze aanpassen	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	
129 Connectie: minder producten afnemen	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
Inkomsten	**€ 175.500**	**€ 225.500**	**€ 225.500**	**€ 225.500**	
Verhogen inkomsten	**€ 59.500**	**€ 109.500**	**€ 109.500**	**€ 109.500**	
61 Legestarieven evenementen en bijzondere wetten (gericht) verhogen	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
71 Verhogen leges kabel- en leidingen	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	
74 Inkomsten Posbank	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
98 Vergoeding voor ophalen grof huishoudelijk afval	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
99 Verhogen tarief voor de greenbag	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	
Belastingverhoging	**€ 116.000**	**€ 116.000**	**€ 116.000**	**€ 116.000**	
Niet coalitieakkoord	**€ 956.500**	**€ 1.351.200**	**€ 1.318.700**	**€ 1.465.200**	**-0,56**
Voorzieningen versoberen	**€ 701.500**	**€ 811.200**	**€ 848.700**	**€ 851.200**	**-0,31**
20 Verlagen bibliotheeksubsidie met 10%	€ -	€ 75.000	€ 100.000	€ 100.000	
21 Alternatief: besparen op kernfuncties bibliotheek	€ -	€ -	€ -	€ -	
26 Verlagen inzet sportstimulering met 20%	€ 13.000	€ 14.800	€ 14.800	€ 14.800	
56.3 Verlagen subsidies erfgoed met 20%		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	
63 Stopzetten inhuur toezicht en handhaving	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	
68 Verlagen onderhoudsniveau vegen, onkruid van basis naar laag.	€ 53.000	€ 71.000	€ 71.000	€ 71.000	
69 Verlagen onderhoudsniveau prioriteitsgebieden van hoog naar basis	€ 9.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	
75 Verlagen subsidie / verhogen tarieven veerdiensten			€ 10.000	€ 10.000	
78 Geen nieuwe LOP projecten	€ 100.000				
79 Niet verlengen meerjarencontract provincie (2015-2020)	€ 6.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	-0,11
85 Verlagen subsidies en bijdragen met 20%		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
86 Aanpassen beheer stadsbosjes	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	
87 Beheer heesters aanpassen	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	
88 Verlagen beeldkwaliteit heesters van B naar C		€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	
89 Omvormen gazon naar berm		€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
90 Hekwerken niet vervangen	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
93 Afbouwen of overdragen speelplaatsen	€ 2.500	€ 5.000	€ 7.500	€ 10.000	
95 Temporiseren en aanpassen ruimtelijke projecten	€ 150.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	
100 Beeindigen proef bovengrondse PMD verzamelcontainers	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	
101 Overgaan van milieustation van Arnhem naar Doesburg	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	
106 Activiteiten project Steenbreek (watertakenplan) verminderen.	€ 130.000	€ -	€ -	€ -	
117 Verlagen frequentie Veiligheidsmonitor	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	
118 Geen ondersteuning voor buurtpreventieteams	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	
120 Verlagen budget wijkveiligheid met 20%	€ 10.000	€ 10.200	€ 10.200	€ 10.200	
122 Besparen formatie en inhuur (Wijk)veiligheid met 20%	€ 42.000	€ 42.200	€ 42.200	€ 42.200	-0,20
127 Oefeningen anders en intern organiseren door gemeente	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
Verhogen inkomsten	**€ -**	**€ 124.000**	**€ 24.000**	**€ 24.000**	**-0,20**
56.2 Afromen monumentenfonds	€ -	€ 100.000	€ -	€ -	
80 Kosten van Natuurgebieden verrekenen met omliggende gemeenten of natuurinstanties.	€ -	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000	-0,20
Werkwijze aanpassen	**€ 255.000**	**€ 416.000**	**€ 446.000**	**€ 590.000**	**-0,05**
65 Concentreren stimuleringsmaatregelen verkeerseductie	€ 5.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	-0,05
70 Andere methode strooien bij gladheid		€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	
136 Huisvesting medewerkers	€ -	€ -	€ 30.000	€ 74.000	
144 Nader te onderzoeken voorstellen	€ 250.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 500.000	
Coalitieakkoord	**€ 921.000**	**€ 881.000**	**€ 831.000**	**€ 581.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ 329.000**	**€ 289.000**	**€ 239.000**	**€ -11.000**	
19 Hoogte tegemoetkomingen individuele inkomenstoeslagen bijstellen	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000	
28 Besparing door inzet stelpost cultuur coalitieakkoord	€ 10.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
29 Inhoudelijke taakstelling Gelrepas	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
57 Halveren stelpost voor opvangen consequenties Omgevingswet	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ -	
111 Activiteiten Rhedense klimaataanpak verminderen	€ 150.000	€ 100.000	€ 50.000	€ -100.000	
123 Verlagen stelpost gelijke behandeling	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
Verhogen inkomsten	**€ 592.000**	**€ 592.000**	**€ 592.000**	**€ 592.000**	
102 100% kostendekkend rioolrecht invoeren	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000	
105 100% kostendekkend afvalstoffenheffing invoeren	€ 422.000	€ 422.000	€ 422.000	€ 422.000	
Totaal overgenomen maatregelen	**€ 4.573.500**	**€ 6.051.700**	**€ 6.672.200**	**€ 6.748.700**	**-14,96**

Bijlage 5: Niet overgenomen maatregelen

Denkrichtingen niet overgenomen voorstellen	2020	2021	2022	2023	Fte 2023
Bedrijfsvoering	**€ -**	**€ 55.000**	**€ 55.000**	**€ 55.000**	**-0,80**
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ 55.000**	**€ 55.000**	**€ 55.000**	**-0,80**
115 Schrappen commissie bezwaarschriften	€ -	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000	-0,80
3D's: Jeugdzorg	**€ -**	**€ 27.000**	**€ 54.000**	**€ 54.000**	
Voorzieningen versoberen	**€ -**	**€ 27.000**	**€ 54.000**	**€ 54.000**	
52 Verlagen subsidies preventief jeugdbeleid met 20%	€ -	€ 27.000	€ 54.000	€ 54.000	
Inkomsten	**€ 30.000**	**€ 30.000**	**€ 30.000**	**€ 30.000**	
Verhogen inkomsten	**€ 30.000**	**€ 30.000**	**€ 30.000**	**€ 30.000**	
22 Verhogen eigen bijdrage voor bibliotheek	€ -	€ -	€ -	€ -	
23 Verhogen tarieven/huur sporttaccommodaties	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
Niet coalitieakkoord	**€ 65.000**	**€ 264.500**	**€ 476.000**	**€ 535.000**	**-2,80**
Voorzieningen versoberen	**€ 65.000**	**€ 253.500**	**€ 411.000**	**€ 416.000**	**-2,80**
24 Sluiten openluchtzwembad Rheden	€ -		€ 140.000	€ 140.000	-1,10
25 Alternatief: besparing gasverbruik zwembad Rheden door zonverwarming	€ -	€ -	€ -	€ -	
55 Stoppen subsidie bijzondere begraafplaatsen		€ 3.500	€ 7.000	€ 7.000	
62 Beschikbaar stellen ipv plaatsen van materiaal evenementen		€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	-0,20
72 Verwijderen 1/3 van de beheerde prullebakken en straatmeubilair	€ -20.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
83 Verlagen subsidie Stichting Toerisme & Recreatie Veluwezoom	€ 10.000	€ 20.000	€ 30.000	€ 35.000	
94 Afbouwen subsidie Dierense speeltuin		€ 4.000	€ 8.000	€ 8.000	
97 Geen gft inzameling bij hoogbouw	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
103 Verlagen frequentie inzameling restafval naar 1 x per 4 weken	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	
107 Verlagen onderhoudsfrequentie kolkenzuigen	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
108 Temporiseren rioolreiniging	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
124 Terugdraaien extra inzet op ondermijning		€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
126 Verlagen ambitieniveau inzet toezicht en handhaving		€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	-1,50
Werkwijze aanpassen	**€ -**	**€ 11.000**	**€ 65.000**	**€ 119.000**	
82 Stoppen lidmaatschap internationale verbanden	€ -	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	
114 Verminderen aantal wethouders of omvang aanstelling	€ -	€ -	€ 54.000	€ 108.000	
Coalitieakkoord	**€ 2.518.500**	**€ 3.099.000**	**€ 3.234.500**	**€ 3.273.500**	**-2,75**
Voorzieningen versoberen	**€ 173.500**	**€ 482.000**	**€ 597.000**	**€ 636.000**	**-3,00**
2 Inzet VVE (vroeg- en voorschoolse educatie) verlagen (met 20%)	€ 15.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	
3 Terugdraaien stelpost bestrijding kinderarmoede	€ 56.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	
5 Beëindigen/verminderen collectieve aanvullende zorgverzekering (20%)	€ -	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	
6 Invoeren (administratief) drempelbedrag bijzondere bijstand	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
7 Alternatief: Inkomensgrenzen diverse minima-regelingen neerwaarts bijstellen	€ -	€ -	€ -	€ -	
8 Referteperiode Individuele inkomenstoeslag bijstellen	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
9 Versoberen Kindpakket m.u.v. de Gelrepas	€ -	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000	
15 EZ: verlagen ambitieniveau netwerkorganisatie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	-0,80
27 Besparing subsidie RiQQ met 20%	€ -	€ 40.000	€ 70.000	€ 109.000	-0,20
81 Verlagen stelpost coalitieakkoord		€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
84 Stoppen bijdrage aan Toerisme VAN		€ 47.500	€ 47.500	€ 47.500	
112 Stoppen / verlagen ambities Rhedense klimaataanpak		€ 80.000	€ 160.000	€ 160.000	-2,00
119 Automatische kentekenplaatherkenning niet invoeren	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	
121 Besparen op uitvoering aanpak jeugd en veiligheid	€ -	€ 5.000	€ 10.000	€ 10.000	
51 Verlagen buurtbudgetten met 20%	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
Verhogen inkomsten	**€ -**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	
104 Prijsprikkel, eventueel in combinatie met omgekeerd inzamelen	€ -	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	
Belastingverhoging	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	**€ 2.308.000**	
73 Herinvoeren betaald parkeren	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	
139 Verhogen OZB tot redelijk peil	€ 2.288.000	€ 2.288.000	€ 2.288.000	€ 2.288.000	
140 Alternatief: verhogen OZB met 10%	€ -	€ -	€ -	€ -	
Werkwijze aanpassen	**€ 37.000**	**€ 109.000**	**€ 129.500**	**€ 129.500**	**0,25**
4 Minder inzet formatie Bijzondere bijstand	€ -	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000	-0,75
11 Kosten bewindvoering verlagen	€ 37.000	€ 62.000	€ 82.500	€ 82.500	1,00
Totaal	**€ 2.613.500**	**€ 3.475.500**	**€ 3.849.500**	**€ 3.947.500**	**-6,35**